

**Stanowisko Krajowej Rady Izb Rolniczych
projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**

W związku z trwającymi konsultacjami społecznymi „projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020)” - Krajowa Rada Izb Rolniczych przedstawia poniżej stanowisko do projektu ww. dokumentu.

Brak w przedstawionym dokumencie wysokości środków na PROW 2014-2020 oraz przewidywanej wielkości środków na planowane działania znacznie utrudnia analizę tego projektu.

Z uwagi na fakt, iż nowa perspektywa finansowa WPR 2014-2020 a w ramach niej II filar Program Rozwoju Obszarów Wiejskich może być ostatnim okresem ze znaczącą pomocą na rozwój obszarów wiejskich biorąc pod uwagę sytuację finansową i gospodarczą krajów UE – samorząd rolniczy wyraża stanowisko, iż możliwe przesunięcie środków z II filara na I filar tj. na płatności bezpośrednie w wysokości 25% alokacji środków powinien być proponowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi tylko w sytuacji maksymalnego dofinansowania PROW z budżetu państwa do 75% wysokości. W przeciwnym razie może spowodować zahamowanie modernizacji gospodarstw szczególnie tych średnich, które miałyby szansę oraz zmian gospodarczo-społecznych na wsi a także może wpłynąć negatywnie na konkurencyjność rolnictwa polskiego.

Dlatego też planowane działania PROW powinny być w oparciu o przeanalizowanie dotychczasowych doświadczeń ze wdrażaniem PROW 2007-2013 mając jednak przede wszystkim na względzie osiągnięcie wyznaczonego celu jakie powinno osiągnąć rolnictwo polskie i obszary wiejskie w 2020 r. – konkurencyjność, bezpieczeństwo i suwerenność żywnościową a także wyrównywanie poziomu życia między wsią a miastem i dochodów z rolnictwa i spoza rolnictwa.

Należałoby zróżnicować środki finansowe na poszczególne działania, tak by je skoncentrować na działania, które najbardziej przybliżą do zrealizowania celu, a zdaniem samorządu rolniczego są to modernizacja gospodarstw rolnych, grupy producenckie i skracanie łańcucha żywnościowego.

Uwagi szczególne

Działania: Transfer wiedzy i innowacji, Doradztwo, Współpraca:

Transfer wiedzy i działania innowacyjne powinny być dostosowane do potrzeb rolników i środowiska rolniczego . Z tego względu nieodzowna jest rola samorządu rolniczego reprezentowanego przez Izby Rolnicze i Krajową Radę Izb Rolniczych

- to one powinny być partnerem przy określaniu realnych potrzeb i oczekiwań środowiska rolniczego. Dlatego też niezbędne jest aby we wszystkich działaniach tj. Transfer wiedzy i innowacji, Doradztwo i Współpraca w ramach Priorytetu 1 Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich - w sposób jednoznaczny wpisać IZBY ROLNICZE I KRAJOWĄ RADEĘ IZB ROLNICZYCH.

Działanie: Modernizacja gospodarstw rolnych:

Zdefiniowany cel - jakim jest poprawa ogólnych wyników gospodarstw rolnych prowadzących zarobkową działalność rolniczą, wyrażający się *wzrostem wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA)*, nie jest jasno zdefiniowany. Nie jest podane, w jaki sposób będzie liczona wielkość ekonomiczna gospodarstwa. Dodatkowo warunek konieczny uzyskania dofinansowania czyli wzrost wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA) o 20 % jest w praktyce bardzo trudny do osiągnięcia, a jego niespełnienie mogłoby skutkować zwrotem całej pomocy w zakresie tego działania. Ponadto, nie wszystkie inwestycje w gospodarstwie przekładają się na wzrost GVA. Zakup maszyn rolniczych lub ziemi nie wpłynie na wzrost GVA. Dlatego też proponujemy odstąpienie od powiązania osiągnięcia celu poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych od wzrostu wartości GVA.

Ponadto, proponowany przedział *wielkości ekonomicznej gospodarstw* potencjalnych beneficjentów, których powierzchnia może dochodzić do 300 ha jest zbyt niski, jego górna granica powinna zostać podniesiona ze 100 tys. euro do 300 tys. euro.

Należy dopisać, że w ramach działania będą realizowane operacje na inwestycje mające na celu dostosowanie gospodarstw do wymogów związanych z prowadzeniem gospodarstw rolnych na obszarach OSN. Taką podstawę daje przepis art. 18 pkt. 4b *projektu rozporządzenia Parlamentu i Rady Europejskiej w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich*.

W przedstawionym projekcie PROW 2014-2020 nie ma możliwości zakupu zwierząt w ramach tego działania. W modernizacji gospodarstw rolnych należy, zdaniem samorządu rolniczego, w sposób priorytetowy traktować produkcję zwierzęcą.

Dlatego przy budowie nowych budynków gospodarskich należałoby stworzyć możliwość zakupu stada podstawowego zwierząt gospodarskich. Do grupy kosztów kwalifikowanych należy więc dodać koszty zakupu zwierząt hodowlanych. Mając na uwadze także Program odbudowy pogłowia trzody chlewnej w Polsce w rodzajach operacji dotyczących budynków inwentarskich sformułowanie „dotyczące produkcji prosiąt” należy zastąpić „dotyczące produkcji trzody chlewnej”, gdyż zaproponowany w projekcie zapis ogranicza możliwość pozyskania środków przez producentów polskiej wieprzowiny.

Należy również umożliwić rolnikom możliwości uzyskania wsparcia finansowego na zakup używanych maszyn. Koszty zakupu nowego sprzętu to duży wydatek finansowy dla wielu małych i średnich gospodarstw rolnych, jeżeli celem PROW 2014-2020 jest modernizacja takich gospodarstw - to dopuszczenie dofinansowania sprzętu używanego pozwoli na ułatwienie restrukturyzacji większej ilości gospodarstw rolnych. Dopuszczenie używanego

sprzętu będzie także argumentem dla firm handlujących nowym sprzętem, aby nie ceny nie wzrastały nadmiernie.

Intensywność pomocy Pozostawić zapisy na poziomie z PROW 2007-2013 tj. Proponujemy zapis do 60 % kosztów kwalifikowalnych operacji i nie mniej niż 50 %. Przepisy projektu ww. rozporządzenia Parlamentu i Rady nie wprowadzają takich ograniczeń finansowania jak PROW 2014-2020.

Należy wykreślić obligatoryjny zapis - w gospodarstwie prowadzona jest rachunkowość rolnicza.

W kwestii możliwości pozyskania zaliczki na modernizację powinny zostać określone również zasady jej poręczania. Nie należy wymagać gwarancji bankowych, są to niepotrzebne a znaczące koszty dla gospodarstwa rolnego. Proponuje jej wypłatę na podstawie podpisanej umowy oraz weksła in blanco.

Ponadto zarówno przy wyborze kryteriów przyznawania, jak i podziale środków w tym działaniu powinna zostać zastosowana szeroko pojęta regionalizacja.

Działanie: Premia dla młodych rolników:

Należy zmniejszyć wielkość ekonomiczną gospodarstwa na mniejszą niż 15 tys. euro a górna granica do 300 tys. euro. Nielogiczne jest, żeby wielkość ta w gospodarstwie młodego rolnika na starcie działalności rolniczej musiała być większa niż w działaniu modernizacja gospodarstw rolnych.

Należy wykreślić zapis: - beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia rachunkowości rolnej.

Należy określić, iż beneficjent posiada odpowiednie kwalifikacje lub uzupełni je w ciągu 3 lat z uwzględnieniem terminu zakończenia roku szkolnego.

W działaniu tym powinna być uwzględniona każda forma dzierżawy jako nowo utworzone gospodarstwo.

Ze względu na to, że prawdopodobny czas pierwszych naborów wniosków przypadnie najwcześniej na połowę 2015 roku w definicji beneficjenta tj. młodego rolnika trzeba wydłużyć czas prowadzenia działalności z 18 miesięcy na 24 miesiące lub wpisać, że są to rolnicy, którzy rozpoczęli działalność rolniczą od 1 stycznia 2014 roku. Analogicznie postąpić w zapisie dotyczącym stawania się tzw. „aktywnym rolnikiem” przez beneficjenta tego działania. Dodatkowym argumentem przemawiającym za wydłużeniem wspomnianych okresów jest to, że umożliwi ono ubieganie się o środki w ramach „premię dla młodych rolników” rolnikom, którzy przejmują gospodarstwo w okresie przejściowym bez względu na

dostępność środków finansowych z tym związanych, tak jak to wynika np. z naturalnych uwarunkowań pokoleniowych.

Działanie: Restrukturyzacja małych gospodarstw:

Należy wykreślić zapis: w warunkach kwalifikowalności – prowadzenie rachunkowości rolnej.

Należy również zmienić podejście w zakresie wielkości ekonomicznej gospodarstwa w okresie docelowym.

W zaproponowanym zapisie: „Gospodarstwo rolne ma wielkość ekonomiczną nie mniejszą niż 2 tys. euro i nie większą niż 15 tys. euro. W okresie realizacji biznesplanu ma nastąpić wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 15 tys. euro, przy czym wzrost ten musi wynieść co najmniej 20 % wartości wyjściowej.”

Szanse gospodarstw muszą być równe, tak aby rolnik mógł wykazać wzrost dochodowości, natomiast w wielu przypadkach nie realne byłoby, aby gospodarstwo o wielkości ekonomicznej 2 tys. euro doprowadziło swoje gospodarstwo rolne do poziomu co najmniej 15 tys. euro. Dlatego też należy wpisać wzrost ekonomicznej wartości gospodarstwa do poziomu 20% od stanu wyjściowego.

W kryterium wyboru proponujemy wykreślić zapis: w przyznawaniu pomocy projektów dotyczących określonych działalności rolniczych (np. niszowych).

Rodzaj wsparcia: premię należy określić w wysokości – 100 tys. zł.

Działanie: Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych:

Systemy zapewniania jakości produktów rolnych i żywności stanowią ciągle w Polsce do końca nieuregulowaną problematyką i procedurą certyfikacji. Wpisane w PROW jako systemy krajowe system jakości QMP, QAFP czy PQS – są de facto formą standaryzacji a nie systemem jakości. System jakości powinien przynosić wymierne korzyści rolnikom produkującym w danym systemie, mieć inną cenę w skupie, być rozpoznawalnym przez konsumenta itp. Dlatego też i z uwagi, że systemy te funkcjonują już w Polsce od paru lat należy ograniczyć maksymalny okres refundacji kosztów do max 2 lat na gospodarstwo lub zlikwidować to działanie.

Ponadto, działanie „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” będzie zdaniem samorządu rolniczego możliwe do realizacji z korzyścią dla rolników tj. bezpośrednich producentów żywności jedynie pod warunkiem złagodzenia przepisów sanitarno-epidemiologicznych krajowych do tych obowiązujących na terenie państw „starej” Unii Europejskiej. Po złagodzeniu przepisów działanie to mogłoby ułatwić rolnikom tworzenie wspólnych zakładów przetwórczych na wzór powstałych w krajach europy zachodniej.

Samorząd rolniczy jest więc przeciwny zaproponowanemu podejściu i dofinansowaniu systemów jakości w PROW 2014-2020.

Działanie: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych:

- Zapewnienie pomocy dla możliwości tworzenia zakładów przetwórczych na bazie gospodarstw rolnych (rodzinnych) i tym samym skrócenie łańcucha żywnościowego pomiędzy producentem żywności a konsumentem (m.in. promocja i wsparcie dla produktu regionalnego).

Beneficjenci – wpisać, aby z tego działania mógł skorzystać rolnik bez konieczności rejestrowania działalności gospodarczej.

Proponujemy zapis:

„Osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która:

- posiada zarejestrowaną działalność pozwalającą prowadzić przetwórstwo lub wprowadzanie do obrotu produktów rolnych odpowiednio do charakteru produkcji oraz,
- działa jako rolnik, grupa rolników lub przedsiębiorca wykonujący działalność jako mikro lub małe przedsiębiorstwo.

Do składania wniosków o przyznanie dofinansowania dopuszcza się beneficjentów, którzy zadeklarują uzyskanie stosownych dokumentów do czasu podpisania umowy na realizację projektu”.

Proponowana zmiana zapisu wynika z faktu, że w niektórych sytuacjach przetwórstwo może być prowadzone w ramach działalności rolniczej bez konieczności rejestrowania działalności gospodarczej (np. dostawy bezpośrednie produktów pochodzenia roślinnego w formie suszonej z własnego gospodarstwa – w myśl § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie dostaw bezpośrednich środków spożywczych Dz. U. z 27.06. 2007 r. mieszczą się w definicji produkcji podstawowej). Należy wziąć pod uwagę, że w niektórych przypadkach efektem projektu będzie zapoczątkowanie ww. działalności. W związku z powyższym należy rozważyć, że beneficjent powinien wykazać się posiadaniem zarejestrowanej działalności dopiero w momencie składania wniosku o płatność (nie koniecznie już na etapie złożenia wniosku). Przy składaniu wniosku powinno wystarczyć oświadczenie, że beneficjent do czasu złożenia wniosku o płatność– będzie posiadał zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych. Przykład: hodowca pragnie otworzyć masarnię działającą przy gospodarstwie, jednak decyzję uzależnia od uzyskania dofinansowania. Nie powinno się wymagać, by rejestrował działalność gospodarczą już na etapie składania wniosku o dofinansowanie, gdyż wiąże się to z wydatkami (koszt rejestracji, zmiana w systemie ubezpieczeń społecznych itp.)

Obowiązek spełniania standardów w zakresie sanitarno-higienicznym należy egzekwować jako spełniony na etapie weryfikacji wniosku o płatność.

Należy wykreślić z beneficjentów średnie przedsiębiorstwa i pozostawić zapis - działa jako przedsiębiorca wykonujący działalność jako mikro i małe przedsiębiorstwo.

Zwiększenie szans małych przedsiębiorstw (gospodarstw rolnych) - stworzy warunki do rozwoju zaplecza produkcyjnego dla rzemieślniczych zakładów, które są w stanie zapewnić odpowiednie zaplecze do produkcji żywności wysokiej jakości – w tym tzw. „produktów lokalnych”. W definicji średniego przedsiębiorstwa określono zatrudnienie średnioroczne do 250 pracowników, roczny obrót nie przekroczyć 50 mln EUR lub całkowity bilans roczny nie przekraczający 43 mln EUR. Na warunki Polski są to duże firmy często z obcym kapitałem i jest duże prawdopodobieństwo, że takie firmy głównie będą korzystać z tego działania, co nie skróci łańcucha dla rolnika.

w ramach działania zakłada się priorytetowe traktowanie: Zapis /str. 82/:

Proponujemy dodanie punktu 5.

5) rolnicy i przedsiębiorcy uczestniczący w krajowych i wspólnotowych systemach jakości żywności uwzględnionych w działaniu „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”.

Powiązanie przedmiotowego działania z systemami jakości np. Jakość tradycja ma szansę w rzeczywisty sposób wpłynąć na zwiększenie podaży produktów wysokiej jakości w Polsce, jednocześnie będzie komplementarnie wspierać realizację innych działań w ramach PROW.

W warunkach kwalifikowalności

Proponujemy zapis:

Wspierane są projekty realizowane przez podmioty sektora żywnościowego, które zaopatrują się w co najmniej 50% surowców niezbędnych do produkcji na podstawie umów długoterminowych (co najmniej rocznych), zawieranych bezpośrednio z producentami rolnymi lub podmiotami wstępnie przetwarzającymi produkty rolne (umowy długoterminowe zawierane z producentami rolnymi lub wstępnymi przetwórcami na zakup surowców do przetwórstwa powinny być jednolite dla całego kraju) lub też dysponują równoważnym zapleczem surowcowym z własnego gospodarstwa. [...]

Proponowana zmiana wynika z faktu, że przetwórstwo nie w każdym przypadku wymaga zarejestrowania działalności gospodarczej (np. dostawy bezpośrednio produktów pochodzenia roślinnego w formie suszonej – w myśl § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie dostaw bezpośrednich środków spożywczych Dz. U. z 27.06.2007 r. mieści się w definicji produkcji podstawowej).

Należy pamiętać o rolnikach, którzy mogliby uruchomić małe przetwórnice na bazie własnego gospodarstwa. Fakt, że rolnik uruchamia dodatkową działalność pozarolniczą nie powinno i nie może być podstawą do jego dyskryminacji przy organizacji zaplecza surowcowego.

- *Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru* /str. 83/:
Proponujemy dodanie podpunktu:

e) niewielkich projektów o wartości do 200 000 zł

Zwiększy to szanse małych przedsiębiorstw/gospodarstw rolnych stwarza warunki do rozwoju zaplecza produkcyjnego dla rzemieślniczych zakładów, które są w stanie zapewnić odpowiednie zaplecze do produkcji żywności wysokiej jakości – w tym tzw. „produktów lokalnych”. Obecnie wydawane są z różnych źródeł stosunkowo duże środki publiczne na promocję produktów lokalnych, które muszą być jednak wprowadzane do obrotu zgodnie z przepisami dot. bezpieczeństwa żywności (dlatego też podaż tych produktów jest niewielka). Należy zauważyć, iż wytwarzanie produktów lokalnych jest stosunkowo pracochłonne, a to gwarantuje możliwości uzyskiwania zatrudnienia przez większą ilość osób w przeliczeniu na poniesione nakłady. Proponowana kwota 200 000 zł dofinansowania, przy uwzględnieniu wkładu własnego, powinna wystarczyć na sfinansowanie np. małej serowni, masarni, piekarni, przetwórnicy owoców lub warzyw.

Działanie: Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich:

Powinno się również umożliwić budowę targowisk w miastach powiatowych. Ponadto, obligatoryjnie na targowiskach powinno być wydzielone miejsce dla producentów rolnych sprzedających w ramach sprzedaży bezpośredniej produkty ze swoich gospodarstw.

W pozostałym zakresie tego działania np. ochrona zabytków należy powiązać tworzenie planów ochrony zabytków z ich realizacją czyli wpisać jako warunek konieczny do uzyskania pomocy realizację stworzonych w ramach działania planów. W ostatecznej wersji PROW 2014-2020 powinno się również znaleźć wyszczególnienie co oznacza infrastruktura małej skali i czy są nią np. przydomowe oczyszczalnie ścieków. W ramach „podstawowych usług” nie ma wodociągów i kanalizacji, które mają być realizowane w ramach RPO. Należy mieć jednak na uwadze, że podobne działania były wpisane w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w obecnym okresie programowania i gminy miejsko-wiejskie i wiejskie często nie mogły skorzystać ze środków RPO ze względu na niespełnienie przez nie kryteriów dostępu np. gęstości zaludnienia.

Działanie to powinno zakładać budowę małych ubojni w gminach lub w powiatach, które mogłyby przyczynić się do skłócenia łańcucha żywnościowego.

Ponadto do beneficjentów działania należy również dopisać samorządy powiatowe w przypadku ubojni oraz osoby prawne, które również mogą inwestować w małe targowiska, dziedzictwo kulturowe wsi czy infrastrukturę małej skali.

Działanie: Tworzenie grup producentów:

Zapis o tym, iż beneficjentami mogą być jedynie grupy złożone z producentów nie będących do tej pory członkami grupy o podobnym profilu produkcji, ogranicza możliwość pozyskania środków przez nowo powstałe grupy. Dlatego też powinno dopuścić się możliwość wstępowania w skład nowych grup producentów do 20% członków, którzy już kiedyś korzystali ze środków w ramach pomocy grupom producenckim w tym samym sektorze czy profilu produkcji. Doprecyzowania wymaga w PROW czy wpisanie do rejestru Marszałka grupy producentów będzie jednoznaczne ze statusem potencjalnego beneficjenta?

Działanie: Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk

- Warunki kwalifikowalności /str. 89/ zmienić zapis:

Proponowany zapis - pomoc na inwestycje odtworzeniowe może być przyznana, jeśli w wyniku klęski lub działań podjętych zgodnie z dyrektywa w celu zwalczania choroby roślin lub inwazji szkodników uległo zniszczeniu co najmniej 20% potencjału rolniczego.

lub

pomoc na inwestycje odtworzeniowe może być przyznana, jeśli w wyniku klęski lub działań podjętych zgodnie z dyrektywa w celu zwalczania choroby roślin lub inwazji szkodników uległo zniszczeniu co najmniej 30% potencjału produkcji roślinnej

Uzasadnienie : dotychczas pomoc jest przyznana jeśli zniszczeniu ulegnie co najmniej 30 % potencjału rolniczego. Ten zapis budzi powszechną krytykę wśród rolników z rozwiniętą produkcją zwierzęcą. W przypadku gdy straty wystąpią w produkcji roślinnej (łąki pastwiska czy nawet zboża) i odniesiemy je do średniej produkcji rolnej (roślinnej i zwierzęcej) z ostatnich 3 lat w zdecydowanej większości pomocy ta nie przysługuje dla rolnika. Zmiany powinny iść w kierunku obniżenia wysokości szkód spowodowanych z 30 do 20 % lub rozdzielenia produkcji roślinnej od zwierzęcej.

Samorząd rolniczy informuje również, że w priorytecie 3 dotyczącym m.in. zarządzania ryzykiem w rolnictwie nie wystarczające wydaje się zaplanowanie jedynie działania „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych”. Nie jest to nowoczesny element zarządzania ryzykiem a raczej usuwanie skutków klęsk. Nie

znajdujemy w priorytecie 3 - Zarządzanie ryzykiem - działania związanego ze wsparciem z budżetu UE ubezpieczeń upraw i zwierząt (jako dodatkowy system wspomagający system krajowy dotyczący ubezpieczeń upraw i zwierząt), o czym wielokrotnie przedstawiciele resortu rolnictwa informowali. Dlatego też należy go zamieścić, aby rzeczywiście rolnicy zaczęli powszechnie korzystać z ubezpieczeń upraw roślin i zwierząt.

W ramach tego priorytetu należałoby zastanowić się nad utworzeniem działania wspierającego cały system ubezpieczeń upraw i zwierząt w rolnictwie stosownie do przepisów art. 37 i 39 *projektu ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO i RADY w sprawie wsparcie rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)*. Przepisy dotyczące Zarządzania ryzykiem stanowią o możliwości tworzenia funduszu wspólnego inwestowania. *Art. 37 pkt 4b stanowi, że Fundusz wspólnego inwestowania oznacza system akredytowany przez państwo członkowskie zgodnie z jego prawem krajowym, który umożliwia stowarzyszonym rolnikom ubezpieczanie się i za pomocą którego wypłacane są tym rolnikom [...] rekompensaty za straty gospodarcze spowodowane niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi lub wystąpieniem choroby zwierząt lub roślin lub inwazją organizmów szkodliwych lub incydentem środowiskowym lub za straty spowodowane przez dzikie zwierzęta.*

Działania: rolnośrodowiskowoklimatyczne, „Płatności dla obszarów Natura 2000”, „Rolnictwo ekologiczne”:

Zaproponowana w ramach wariantów 1,3,6 degresywność jest zbyt wysoka i należałoby ją przyjąć na poziomie degresywności z płatności do ONW czyli do 50 ha - 100%, do 100 ha – 50%, do 300 ha – 25% lub

Do 25 ha – 100% płatności.

Od 25 ha do 50 ha -75%

Od 50 ha do 75 ha – 50%

Od 75 ha do 100 ha -25%

Powyżej 100 ha – bez płatności.

Natomiast do pakietów 2 i 4 należałoby ją zwiększyć na wartości: do 5ha – 100%, do 10 ha – 50%, powyżej 10 ha brak płatności.

Jeżeli chodzi o ograniczenie liczebności zwierząt w pakiecie 5 należy rozważyć rezygnację z górnych pułapów z uwagi na fakt, iż w dużych stadach łatwiej jest prowadzić prace hodowlane, a tym samym zachować genetyczną jednolitość rasy.

Samorząd rolniczy wnioskuje o odrębne działanie lub dodatek do dopłat bezpośrednich za gospodarowanie na obszarach Natura 2000.

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Strona 113 - wymogi pakietu - dodać TUZ

- proponuje się następujący zapis: płatność przyznawana do gruntów ornych oraz do Trwałych Użytków Zielonych

Uzasadnienie: w chwili obecnej wymogi pakietu dotyczą całego gospodarstwa natomiast płatność jest tylko do gruntów ornych; poza tym wprowadzono obowiązek koszenia lub wypasu na trwałych użytkach zielonych. Dlatego też dopłata do TUZ powinna być uwzględniona. Pakiet rolnictwo zrównoważone najbardziej wpisuje się w zrównoważone gospodarowanie, ochronę środowiska i warunków klimatycznych.

- Jest: obowiązek posiadania na gruntach ornych co najmniej 4 upraw, przy czym największa z nich nie może przekraczać 60% ich powierzchni – Proponuje się doprecyzować zapis z uwzględnieniem czy w tych 4 uprawach to chodzi o grupy upraw czy też rodzaje roślin w uprawach.
- obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz aktualnej chemicznej analizie gleby, z określeniem zawartości P, K, Mg i potrzeb wapnowania i określeniem dawek azotu – należy uszczegółwić czy badanie gleby wykonywać raz na 5 lat czy trzeba je zrobić w 1 i 3 roku trwania zobowiązania
- stosowanie w płodozmianie roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych, - należy wyjaśnić czy rośliny strączkowe i motylkowate w mieszankach będą zaliczane w płodozmianie, czy stosowanie w/w roślin jest obowiązkowe w płodozmianie

Wymóg stosowanie w płodozmianie roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych nie jest do końca zrozumiały. Należy doprecyzować czy trzeba w gospodarstwie stosować te dwie grupy roślin czy też może być w płodozmianie jeden gatunek. Wyjaśnić należy również fakt czy w ciągu 5 lat trwania działania na każdej działce rolnej musi wystąpić grupa roślin motylkowatych i strączkowych.

Pakiet. 2. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach NATURA 2000 /str. 116/

Wariant 2.1. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków

W zakresie koszenia proponujemy aby terminy wynikały z opracowanego przez doradcę rolnośrodowiskowego planu z określeniem terminu granicznego nie później niż 30.09.

Na działkach do 5 ha proponujemy rezygnację z pozostawiania nieskoszonej powierzchni.

Proponujemy również odstąpienie od określania wysokości koszenia, oraz możliwość złożenia w stogi sprzątniętej masy na działce objętej programem.

strony 117-127 (wymogi pakietów)

Wariant 2.2 – 2.6.

- eliminacja gatunków inwazyjnych – doprecyzować jakie to gatunki i kto je określa

Wymogi uzupełniające:

- Opóźnienie koszenia po 1 września
- Koszenie ręczne - doprecyzować czy za wymogi uzupełniające będzie dodatkowa płatność, czy przy wykaszaniu ręcznym mogą być kosy spalinowe? Jak ma się rolnik ustosunkować do w/w wymogów.

Pakiet 2. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach NATURA 2000 powinny posiadać inaczej określone wymagania do poszczególnych wariantów niż pakiet 3 Cenne siedliska poza obszarami NATURA 2000. Tereny NATURA 2000 są to obszary Parków Narodowych i Krajobrazowych, gdzie w większości są to łąki zalewowe. Nie ma możliwości spełnienia już podstawowego wymogu co do terminu koszenia. Powinien być dla pakietu 2 zmieniony termin wykonania pierwszego pokosu na późniejszy do 2 tygodni po ustąpieniu wody.

Należy przeanalizować jakie gatunki ptaków powinny podlegać ochronie (zmniejszenie ich liczby) przy jednoczesnym rozszerzeniu tej ochrony na teren całego kraju.

Pakiet. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Wariant 4.1 Strona 129 Produkcja lokalnych odmian roślin uprawnych

- Doprecyzować należy czy stosuje się materiał kwalifikowany czy materiał własny przez 5 lat

Wariant 4.3. strona 132 Utrzymywanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

- Cięcie sanitarne drzew i prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony, usuwanie odrostów i samosiewów,
- Bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed obgryzaniem przez gryzonie i zającokształtne - powinien znaleźć się jasny zapis w jakim czasie mają być wykonywane zabiegi, co roku czy raz na 2-3 lata.

Wariant 4.4. str. 133 Zakładanie nowych sadów – reintrodukcja starych odmian drzew owocowych

- Minimalna powierzchnia sadu – 0,1 ha, maksymalna 1,00 (powierzchnia ponad 1,0 ha nie jest objęta płatnością rolnośrodowiskowo - klimatyczną) – powierzchnia sadu 1 – 10 ha, ale umowy na zbyt do zakładów przetwórczych i faktury zbytu (obrót bezgotówkowy)

Wprowadza się obowiązek zachowania sadu co najmniej przez okres kolejnych 10 lat od uzyskania ostatniej płatności rolnośrodowiskowej, tak aby po zakończeniu płatności rolnośrodowiskowych sady nie zostały wycięte – co zrobić w przypadku zmiany właściciela? Np. śmierć rolnika – zostanie sprzedana działka i nowy jej nabywca wytnie sady? Nie będzie zachowany okres 10 lat – jak ARiMR będzie traktowała takie przypadki. Należy szczegółowo doprecyzować zapis.

Pakiet 5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
Uważamy, iż należy utrzymać dopłaty na dotychczasowym poziomie, co pozwoli na osiągnięcie wymaganej liczebności pogłowia w stadach.

Degresywność str. 136

- Należy odstąpić od degresywności: Wprowadzając degresywność zaprzepaści się postawione cele ponieważ rolnicy szczególnie hodujący owce i konie, przy takiej koniunkturze cenowej będą nagminnie wychodzić z programów. Tym bardziej przy owcach wprowadzenie degresywności mocno obniży rentowność tego kierunku hodowli.

Jednocześnie wnosimy aby województwo podlaskie objąć dodatkowo wsparciem owiec- maciorek utrzymywanych poza programem ochrony zasobów genetycznych. Na podobnych zasadach jak w pozostałych siedmiu województwach. W woj. podlaskim hodowcy borykają się z takimi samymi problemami opłacalność produkcji jak rolnicy województw objętych wsparciem, a dodatkowo dochodzą jeszcze gorsze warunki klimatyczne jak : krótki okres wegetacji, w okresie zimowym temperatury znacznie niższe od średniej krajowej, co wymaga większych nakładów. Warto tu przypomnieć, że w województwie Podlaskim mamy 43,5 procent obszarów o najcenniejszych walorach przyrodniczych (wynika to z danych zapisanych w Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000). Chów owiec w tych rejonach pozwala na utrzymanie nienaruszonego krajobrazu, oraz systemu gospodarowania bez negatywnych oddziaływań na środowisko. Hodowla owiec to także jedna z atrakcji podlaskich gospodarstw agroturystycznych działających w otulinie trzech parków narodowych.

Proponujemy, aby płatności były w 100% bez uwzględniania degresywności.

Pakiet 6. Ochrona gleb i wód

Wariant 6.2. Międzyplon ozimy– strona 145 wariant 6.3 Międzyplon ścierniskowy – /str. 145/

Wymogi

- Zmiana terminu siewu międzyplonu ozimego jest do dnia 15 września – proponujemy - do dnia 30 września,
- możliwość spasanania biomasy międzyplonu ścierniskowego w okresie jesieni – proponujemy, aby była również możliwość koszenia
- proponujemy połączenie wariantów poplon ścierniskowy, poplon ozimy i wsiewki polonowe w jeden wariant.

Obszar wdrażania: Proponujemy objęcie tym programem terenu całego kraju. Tereny zagrożone erozją wodną i wietrzną, oraz obszary problemowe o niskiej zawartości próchnicy (OPR-MOG) należy rozważyć wyższe stawki płatności.

Brak informacji co do prawidłowego zmianowania - należy to bardzo dokładnie uszczegółwić!

Pakiet 7. Strefy buforowe i miedze śródpolne

Wariant 7.3. Strefy buforowe przy ciekach i akwenach

- Wysianie mieszanki traw i gatunków zielnych - należy doprecyzować czy mogą być trwałe użytki zielone, szuwały dotąd nieużytkowane

Proponujemy objęcie płatnościami już istniejących remiz i miedz oraz rezygnację ze strefowego układu remiz i miedz.

Bezwzględnie należy wykreślić jako beneficjentów pomocy z tego działania możliwość uzyskania wsparcia przez „innych gospodarujących gruntami, w uzasadnionych przypadkach także inni gospodarujący gruntami lub ich grupy”. PROW 2014-2020 a szczególnie programy rolnośrodowiskowoklimatyczne, z uwagi na znacznie okrojone środki finansowe na PROW 2014-2020, należy kierować tylko i wyłącznie do rolników szczególnie w kontekście zaznaczenia tego faktu w projektowanych przepisach Komisji Europejskiej dot. „aktywnego rolnika”, która to będzie regulowana na poziomie kraju. Tak więc środki w ramach tego działania powinny być kierowane tylko i wyłącznie do aktywnych rolników. Ta sama uwaga dotyczy działania „Płatności dla obszarów Natura 2000”, które generalnie jako pomoc samorząd rolniczy opiniuje pozytywnie, ale z zastrzeżeniem żeby było skierowane tylko dla rolników ewentualnie dla posiadaczy lasów, aby zrekompensować rolnikom utrudnienia w gospodarowaniu na tych terenach.

Działanie: Rolnictwo ekologiczne

W kryteriach dostępu dokonać zmiany w pkt. 3 dopisując: „lub jego części zgłoszonej do programu” (*umożliwić prowadzenie na obszarze jednego gospodarstwa produkcję konwencjonalną i ekologiczną różnych upraw*). Umożliwić przedstawianie się gospodarstw na produkcję ekologiczną w całości lub jego części.

Wymogi dla pakietu 4. Str. 156

- Obowiązek utrzymania plantacji upraw drzew owocowych przez 5 lat po zakończeniu zobowiązania – doprecyzować czy to tyczy się tylko upraw sadowniczych.

Wymogi dla pakietu 5. Str. 156

- Posiadanie zwierząt utrzymywanych ekologicznie w ilości min. 0,5 DJP ha całkowitej powierzchni paszowej – zbyt duża obsada na gruntach V-VI klasa proponuje się obsadę minimum 0,3 DJP

- Produkcja roślinna jest zbilansowana z produkcją zwierzęcą – co w przypadku gospodarstw które kupują małe zwierzęta i je odchowują, czy to będzie uznane jako produkcja ekologiczna?

Płatność dla Pakietów 1-4 jest przyznawana do powierzchni, na której są uprawiane gatunki roślin określone na poziomie rozporządzenia krajowego, przeznaczone do spożycia w sposób bezpośredni lub po przetworzeniu. Dodatkowo w przypadku pakietu 4. Uprawy sadownicze jagodowe płatność przysługuje wyłącznie do powierzchni, na której są uprawiane gatunki drzew owocowych w okresie owocowania i/lub krzewów owocujących określone na poziomie rozporządzenia – co w przypadku założonych już sadów i plantacji, ale jeszcze nie owocujących, czy będzie można je dołączyć do planu w latach następnych? Jak będzie określone w przepisach, że plantacja owocuje lub nie (wiek sadzonek). Nowe nasadzenia po wymarznieniu czy innych kłęskach żywiołowych w trakcie trwania planu czy będą kwalifikowane choć nie owocują?

Degresywność dla pakietów 1,2,3,6 , rolnictwo ekologiczne

Wprowadzenie degresywności 100% płatności – za powierzchnię od 0,1 ha do 10 ha a 50% płatności – za powierzchnię od 10,1 ha do 20 ha doprowadzi do tego, że rolnicy nie będą chcieli realizować programu. Większość gospodarstw rolnych to gospodarstwa o powierzchni powyżej 20 ha. Może dojść do tego, że nastąpi fikcyjny podział gospodarstw na potrzeby programu rolno środowiskowo - klimatycznego, aby otrzymać płatność w 100%.

Jeżeli już planowana jest degresywność to proponujemy następujące zapisy:

100% - 0,1 - 25 ha,

50% -25,1 - 35 ha.

Ad 5. Do priorytetu 5: Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym;

Działanie: Płatność dla obszarów ONW

Degresywność powinna pozostać na poziomie z obecnego PROW 2007-2013 tj. 100% płatności do 50 ha, 50% płatności do 100 ha, 25% płatności do 300 ha. Ponadto należy zidentyfikować kryteria dostępu, tak aby nie było sytuacji w której powiaty przez nieodpowiednią gęstość zaludnienia nie mogą otrzymywać dopłat ONW. Należy przywrócić wskaźnik waloryzacji ziemi rolniczej.

Działanie: Zalesianie i tworzenie terenu zalesionego:

W związku z osiągnięciem lesistości 33% kraju wątpliwości budzi wpisanie premii na dalsze

zalesianie gruntów ornych w ramach działania „Zalesianie i tworzenie terenu zalesionego”. Mając na względzie wysoki stopień zalesienia kraju należałoby dopuścić zalesianie tylko na nieużytkach lub gruntach przylegających do lasów.

Działanie: Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej w ostatecznej wersji PROW 2014-2020 powinien się znaleźć katalog usług jakie można świadczyć w ramach tego działania. Działanie to nie powinno powodować takich ograniczeń, które nie pozwalają świadczyć usług na rzecz gospodarstw rolnych.

Działanie: LEADER:

Projekt rozporządzenia określa jako beneficjentów jedynie lokalne grupy działania działające w formie stowarzyszeń mających osobowość prawną i działające w oparciu o przepisy specjalne dotyczące stowarzyszeń

- Beneficjenci str. 175 dopisać IZBY ROLNICZE

Proponowany zapis Stowarzyszenia mające osobowość prawną działające w oparciu o przepisy dotyczące stowarzyszeń zawarte w ustawie o rozwoju obszarów wiejskich oraz IZBY ROLNICZE

Uzasadnienie: Zawężenie grupy potencjalnych beneficjentów jedynie do lokalnych grup działania wydaje się nieuzasadnione ze względu na cele i sposoby działania LGD, które są tożsame z innymi jednostkami, które w analogiczny sposób mogłyby realizować projekty w ramach programu LEADER. Lokalne grupy działania są rodzajem partnerstwa terytorialnego tworzonego zwykle na obszarach wiejskich zrzeszającego przedstawicieli lokalnych organizacji (z [sektora publicznego](#), prywatnego i pozarządowego) oraz mieszkańców danego obszaru. Na tożsamych wręcz zasadach działają izby rolnicze. Są to jednostki samorządu zawodowego rolników, posiadające osobowość prawną z mocy ustawy o izbach rolniczych. Zrzeszają one lokalnie wszystkich podatników podatku rolnego. Cele działania izb rolniczych przedstawione w art. 5 w/w ustawy są zbieżne z celami LGD. Izby promują i wspomagają rynki lokalne i rolników, ułatwiając im dostęp do rynków zbytu, promując ekologiczne rolnictwo, udzielając porad i prowadząc szkolenia dotyczące prawidłowej gospodarki rolnej i spełniania wymogów Unii Europejskiej w zakresie realizowanych programów rolnośrodowiskowych. Cele działania izb rolniczych zgodne są również ze wszystkimi osiami priorytetowymi w ramach programu LEADER. Również z punktu widzenia formalnego nie ma większych różnic organizacyjnych pomiędzy rejestrowym stowarzyszeniem, jakim zazwyczaj są LGD, a izbami rolniczymi. Choć te drugie nie podlegają ujawnieniu w żadnym z rejestrów, jednak tworzone są z mocy ustawy, co sprawia, że są jednostkami trwałymi i stabilnymi. Ich sposób finansowania umożliwia przeprowadzenie projektów jako stabilnej jednostki o stałych przychodach oznaczonych ustawowo, a niekomercyjny charakter działania izb rolniczych i zgodność celów

programu LEADER z ustawowymi zadaniami izb rolniczych pozwala na oznaczenie izb jako beneficjanta tych działań bez uszczerbku dla niekomercyjnego działania izb i w zgodzie z zasadą przeznaczania dochodów na cele statutowe izby.

Mając na uwadze powyższe zbieżności w sposobie i celach działania izb rolniczych i lokalnych grup działania, podobne struktury organizacyjne, sposób i zakres działania, jak również doświadczenie izb rolniczych w lokalnym wspieraniu rolnictwa, nie ma żadnych przeszkód w rozszerzeniu kręgu potencjalnych beneficjentów również na izby rolnicze.